HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

וקבעיה רביה בשמיה: **מתני׳** ° סדר ברכות אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עמהן ואינו תוקע קדושת היום ותוקע זכרונות ותוקע שופרות ותוקע ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים דברי ר׳ יוחנן בן נורי אמר לו ר״ע אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר [א]אלא אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע זכרונות ותוקע שופרות ותוקע ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים: **גמ׳** אמר לו ר״ע אם אינו תוקע למלכיות למה הוא מזכיר רחמנא אמר אידכר אלא למה עשר לימא תשע דהואיל ואשתני אשתני תנו רבנן א)[ב]מנין שאומרים אבות שנאמר [1]הבו לה׳ בני אלים ומנין שאומרים גבורות שנאמר הבו לה׳ כבוד ועוז ומנין שאומרים קדושות שנאמר [2]הבו לה׳ כבוד שמו השתחוו לה׳ בהדרת קדש ומנין שאומרים מלכיות זכרונות ושופרות ר״א אומר דכתיב [3]שבתון זכרון תרועה מקרא קדש שבתון זה קדושת היום זכרון אלו זכרונות תרועה אלו שופרות מקרא קדש קדשהו בעשיית מלאכה אמר לו רבי עקיבא מפני מה לא נאמר שבתון שבות שבו פתח הכתוב תחילה אלא שבתון קדשהו בעשיית מלאכה זכרון אלו זכרונות תרועה אלו שופרות מקרא קדש זו קדושת היום מנין שאומרים מלכיות תניא רבי אומר [4]אני ה׳ אלהיכם (א) ובחדש השביעי זו מלכות רבי יוסי בר יהודה אומר אינו צריך הרי הוא אומר [5]והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם שאין תלמוד לומר אני ה׳ אלהיכם ומה תלמוד לומר אני ה׳ אלהיכם זה בנה אב לכל מקום שנאמר בו זכרונות יהיו מלכיות עמהן והיכן אומרה לקדושת היום תניא [ג]רבי אומר עם המלכיות אומרה מה מצינו בכל מקום ברביעית אף כאן ברביעית רשב״ג אומר עם הזכרונות אומרה מה מצינו בכל מקום באמצע אף כאן באמצע וכשקידשו ב״ד את השנה באושא ירד ר׳ יוחנן בן ברוקא לפני רשב״ג ועשה כר׳ יוחנן בן נורי אמר לו רבן שמעון לא היו נוהגין כן ביבנה ליום השני ירד רבי חנינא בנו של רבי יוסי הגלילי ועשה כר״ע אמר רשב״ג כך היו נוהגין ביבנה למימרא דרבי שמעון בן גמליאל כר׳ עקיבא ס״ל והא אמר ר״ע מלכיות עם קדושת היום אמר להו ורשב״ג אומר קדושת היום עם הזכרונות אמר להו א״ר זירא לומר שתוקעין למלכיות ליום השני ירד רבי חנינא מאי שני אילימא יו״ט שני למימרא דעברוה לאלול ג)והאמר רבי חנינא בר כהנא (ב) מימות עזרא ואילך לא מצינו אלול מעובר אמר רב חסדא מאי שני ליום שני לשנה הבאה: **מתני׳** [ד]אין פותחין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות ר׳ יוחנן בן נורי אומר [ה]אם אמר ג׳ ג׳ מכולן יצא: **גמ׳** הני עשרה מלכיות כנגד מי אמר ד)(רבי) כנגד עשרה הלולים שאמר דוד בספר תהלים הלולים טובא הוו הנך דכתיב בהו [6]הללוהו בתקע שופר רב יוסף אמר כנגד עשרת הדברות שנאמרו לו למשה בסיני ה)ר׳ יוחנן אמר כנגד עשרה מאמרות שבהן נברא העולם הי ניהו ויאמר ו)(ויאמר) דבראשית ט׳ הוו בראשית נמי מאמר הוא דכתיב [7]בדבר ה׳ שמים נעשו: ר׳ יוחנן בן נורי אומר אם אמר שלש שלש מכולן יצא: איבעיא להו היכי קתני שלש מן התורה שלש מן הנביאים ושלש מן הכתובים דהוו תשע ואיכא בינייהו חדא או דלמא אחד מן התורה ואחד מן הנביאים ואחד מן הכתובים דהויין להו שלש ואיכא בינייהו טובא ת״ש דתניא אין פותחין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות ואם אמר שבע מכולן יצא כנגד שבעה רקיעים רבי יוחנן בן נורי אמר הפוחת לא יפחות משבע ואם אמר שלש מכולן יצא כנגד תורה נביאים וכתובים ואמרי לה כנגד כהנים לוים וישראלים אמר ז)רב הונא אמר שמואל הלכה כר׳ יוחנן בן נורי: **מתני׳** [ה]אין מזכירין ח)(זכרון מלכות ושופר) של פורענות מתחיל בתורה ומשלים בנביא ר׳ יוסי אומר אם השלים בתורה יצא:

גמ׳

וקבעיה בשמיה. למנותה עם שאר תקנותיו ולהכי תנא תשע תקנות: **מתני׳ סדר ברכות אומר אבות וגבורות כו׳ וקדושת היום ותוקע כו׳.** דמצוה בשלש תקיעות של שלש שלש כדתניא לקמן בפירקין (דף לג:): **גמ׳ רחמנא אמר אידכר.** כדתניא בברייתא לקמן: **לימא תשע דהואיל ואשתני.** מלכיות מזכרונות לענין תקיעה שאין תוקעין בהן אשתנו נמי לפחות מהן: **בני אלים.** לישנא דתקיפי כמו ואת אילי הארץ לקח (יחזקאל יז): **הבו לה׳.** הזכירו לפניו האיתנים: **מפני מה לא נאמר שבתון שבות שהרי פתח בו הכתוב תחילה.** והוא בא להזהיר על המלאכה שהיא עיקר וכך יפה לדרוש הואיל והוא ראשון במקרא והשביתה ראשונה לכולם: **אני ה׳ אלהיכם.** דלעני ולגר תעזוב וסמיך ליה בחדש השביעי זכרון תרועה: **אני ה׳ אלהיכם.** הוא לשון אני אדון לכם: **אף כאן באמצע.** והיום תשע ברכות הן והומרה בחמישית: **ירד רבי יוחנן בן ברוקא לפני התיבה.** לפי שמצוה להתפלל במקום נמוך קתני ירד: **כר׳ יוחנן בן נורי.** דמתניתין: **לא כך היו נוהגין ביבנה.** בימי אבא כשהיתה סנהדרין שם: **מתני׳ אין פותחין מעשרה מלכיות כו׳: גמ׳ הנך דכתיב בהו הללוהו בתקע שופר.** הנך דהללו אל בקדשו: **כנגד עשרת הדברות.** דכתיב בהו נמי שופר ט) ולא שמעתיה אלא ראיתיה ביסוד רבינו יצחק בן יהודה: **עשרה מאמרות שהעולם נברא בהן.** ברחש השנה: **בראשית נמי מאמר הוא.** ואף על גב דלא כתיב ביה ויאמר יהי שמים כמאן דכתיב דמי דבאמירה נמי איברי ולא בידים דכתיב (תהלים לג) בדבר ה׳ שמים נעשו: **היכי קתני.** האי דר׳ יוחנן בן נורי האי מכולם דקאמר אמאן קאי אתורה נביאים וכתובים קאי דהא מכולהו אמר כדתנן מתחיל בתורה ומשלים בנביא והכי קאמר אם אמר שלש מן התורה ושלש מן הנביאים ושלש מן הכתובים מכל אחת ואחת יצא ולא פליג אדרבנן אלא אחדא דאינהו אמרי עשרה ואיהו אמר תשעה: **או דלמא.** האי ג׳ ג׳ אמלכיות וזכרונות ושופרות קאי שלש למלכיות ושלש לזכרונות ושלש לשופרות דהוו להו אחת מן התורה ואחת מן הנביאים ואחת מן הכתובים: **לא יפחות משבע וכו׳.** ואי סלקא דעתך שלש מן התורה ושלש מן הנביאים ושלש מן הכתובים לכל (ג) אם כן שבע נמי שבע מן התורה ושבע מן הנביאים ושבע מן הכתובים הוה ליה רבי יוחנן בן נורי מוסיף: **מתני׳ אין מזכירין זכרון כו׳:**

גמ׳

מתחיל בתורה ומסיים בנביא. וא״ת דבכל דוכתא משמע דנביאי עדיף מכתובים כדאמר (מגילה דף לא.) כתוב בתורה ושנוי בנביאים ומשולש בכתובים וה״ק קראי דכתיבי בכתובי ברישא והדר בנביאי וי״ל משום דקראי דתהלים משלי ואיוב קדמו לנביאים ומה שאנו נוהגים להשלים בתורה דעבדינן כרבי יוסי כדאמרינן בגמרא המשלים בתורה זריז ומשובח וכן היו וותיקין עושין:

בשעת

מסורת הש״ס

א) מגילה יז:, ב) [תוספת׳ פ״ב ה״ט], ג) לעיל יט: [וש״נ ע״ש] ביצה ו. כג:, ד) [צ״ל רבי לוי כ״א במגילה כא: ובע״י דהכא], ה) מגילה כא:, ו) [ליתא במגילה], ז) [גי׳ הרי״ף רב המנונא אמר שמואל וגי׳ הרא״ש ר״נ אמר שמואל], ח) [מלכות זכרונות ושופרות כצ״ל וכ״א בהרי״ף והרא״ש ובמשנה שבירושלמי], ט) [שמות יט],

◆

תורה אור השלם

1. מִזְמוֹר לְדָוִד הָבוּ לַייָ בְּנֵי אֵלִים הָבוּ לַייָ כָּבוֹד וָעֹז: תהלים כט א
2. הָבוּ לַייָ כְּבוֹד שְׁמוֹ הִשְׁתַּחֲווּ לַייָ בְּהַדְרַת קֹדֶשׁ: תהלים כט ב
3. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ יִהְיֶה לָכֶם שַׁבָּתוֹן זִכְרוֹן תְּרוּעָה מִקְרָא קֹדֶשׁ: ויקרא כג כד
4. וּבְקֻצְרְכֶם אֶת קְצִיר אַרְצְכֶם לֹא תְכַלֶּה פְּאַת שָׂדְךָ בְּקֻצְרֶךָ וְלֶקֶט קְצִירְךָ לֹא תְלַקֵּט לֶעָנִי וְלַגֵּר תַּעֲזֹב אֹתָם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: ויקרא כג כב
5. וּבְיוֹם שִׂמְחַתְכֶם וּבְמוֹעֲדֵיכֶם וּבְרָאשֵׁי חָדְשֵׁיכֶם וּתְקַעְתֶּם בַּחֲצֹצְרֹת עַל עֹלֹתֵיכֶם וְעַל זִבְחֵי שַׁלְמֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְזִכָּרוֹן לִפְנֵי אֱלֹהֵיכֶם אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם: במדבר י י
6. הַלְלוּהוּ בְּתֵקַע שׁוֹפָר הַלְלוּהוּ בְּנֵבֶל וְכִנּוֹר: תהלים קנ ג
7. בִּדְבַר יְיָ שָׁמַיִם נַעֲשׂוּ וּבְרוּחַ פִּיו כָּל צְבָאָם: תהלים לג ו

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ תניא רבי אומר אני ה׳ אלהיכם **וכתיב** ובחדש: **(ב)** שם והאמר רבי חנינא בר כהנא **אמר רב** מימות עזרא: **(ג)** רש״י ד״ה לא יפחות כו׳ מן הכתובים לכל **אחד ואחד** א״כ שבע נמי:

◆

גליון הש״ס

מתני׳ סדר ברכות. עיין סנהדרין דף מט ע״ב תוס׳ ד״ה אף:

◆

רבינו חננאל

[מתני׳] סדר ברכות **אומר אבות וגבורות כו׳.** ואקשינן עלה לר׳ יוחנן בן נורי אם אינו תוקע למלכות למה מזכיר עשר מלכיות לכתחלה ודאיעבד שלש, דתנן אין פותחין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות, ר׳ יוחנן בן נורי אמר אם אמר שלש שלש יצא, נימא הואיל ואישתני שאין תוקעין בהן כשם שתוקעין בזכרונות ובשופרות, כך אישתני מעשר, ולא איפריקא. ונדחו דברי ר׳ יוחנן מאחר שלא מצא תשובה. **תנו רבנן** מניין שאומרים אבות שנאמר הבו לה׳ בני אלים, כלומר בני הגדולים כדכתיב ואת אילי הארץ לקח. גבורות שנאמר הבו לה׳ כבוד ועוז. קדושות שנאמר הבו לה׳ כבוד שמו השתחוו לה׳ בהדרת קדש. ומניין שאומרים קדושת היום, והוא אתה בחרתנו מכל העמים, ומלכיות וזכרונות ושופרות, דתניא ר׳ אליעזר אומר שבתון זכרון תרועה וגו׳, שבתון זו קדושת היום כול׳. אמר לו ר׳ עקיבא מפני מה לא נאמר שבתון שבות, שהרי בו פתח הכתוב תחילה, אלא שבתון שבות קדשיהו בעשיית מלאכה, זכרון אלו זכרונות, תרועה אילו שופרות, מקראי קדש זו קדושת היום. ומניין שאומרים מלכיות עמהן, שנאמר והיו לכם לזכרון לפני אלהיכם, (א׳) שאין ת״ל אני ה׳ אלהיכם, ולמה עוד כתוב אני ה׳ אלהיכם, זה בנה אב כל מקום שנאמרו זכרונות יהיו מלכיות עמהן. הנה מצאנו מן התורה שצריך להזכיר זכרונות שופרות ומלכיות וקדושת היום.

מוסף רש״י

הבו לה׳ בני אלים הזכירו לפניו את אילי הארץ (מגילה יז:). **מימות עזרא ואילך.** האי דנקט מימות עזרא, משום דבימיו עברוהו, דכתיב בעזרא (נחמיה ח) וביום השני, ובראש השנה משתעי (ביצה ו.). **בראשית נמי מאמר הוא.** דמשתעי בשמים ובארץ, אף הם במאמר נבראו (מגילה כא: לגי׳ הב״ח).

◆

רבינו חננאל (המשך)

עוד באו לפרש היאך סידורן, תניא ר׳ אומר קדושת היום שהיא אתה בחרתנו אומרה עם המלכיות בברכה רביעית, מה מצינו כל מקום בשבתות ובימים טובים ברביעית, פירוש אבות גבורות קדושת השם ואחריהן קדושת היום. וכיון שעמד רבי כר׳ עקיבא דמתניתין הלכתא כוותייהו. ואפי׳ רשב״ג דפליג על רבי אמר כר׳ עקיבא דמתניתין [ש]היו נוהגין ביבנה שתוקעין למלכיות. והא דתניא לשני ירד ר׳ חנניה בנו של ר׳ יוסי הגלילי ועשה כר׳ עקיבא, אוקמה רב חסדא מאי לשני לשנה הבאה. והלכה כר׳ עקיבא דאמר אומר אבות וגבורות וקדושת השם וכולל מלכיות עם קדושת היום ותוקע, זכרונות ותוקע, שופרות ותוקע, ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים ושים שלום. ירושלמי ר׳ בא בשם ר׳ אבא ב״ר ירמיה בתפילה הוא אומר אלהי דוד ובונה ירושלים, ובנביא הוא אומר אלהי דוד ומצמיח קרן ישועה. יום של ראש השנה שחל להיות בשבת ר׳ אומר פותח בשבת א) וחותם בשבת ויום טוב בינתיים, ר׳ יהודה בן פזי בשם ר׳ יהושע בן לוי הלכה כרבי. [מתני׳] אין פותחין מעשרה מלכיות מעשרה זכרונות מעשרה שופרות. הני עשר כנגד מי, כנגד עשרה הללו אל בקדשו כול׳. רב יוסף אמר כנגד עשר דברות. ר׳ יוחנן אמר כנגד עשרה מאמרות, והן ויאמר ויאמר דבראשית, ובראשית נמי מן המניין, כי מאמר הוא, שנא׳ בדבר ה׳ שמים נעשו. ירושלמי הני עשר מלכיות כנגד עשר קילוסין שאמר דוד בהללויה הללו אל בקדשו וגו׳, עד כל הנשמה תהלל יה. עשרה זכרונות כנגד עשרה וידויים שאמר ישעיה רחצו הזכו. מה כתיב בתריה למדו היטב דרשו משפט אשרו חמוץ לכו נא ונוכחה. י׳ שופרות כנגד (י׳ שופרות) [ז׳ כבשים] ופר ואיל ושעיר. ר׳ יוחנן בן נורי אמר אם אמר שלש [שלש יצא ואבעיא לן שלש] מן התורה שלש מן הכתובים ושלש מן הנביאים יצא דהוו להו ט׳ ואיכא ביניהן חדא, או דילמא אחת מן התורה אחת מן הנביאים ואחת מן הכתובים, ואיכא בינייהו שבע בכל אחת מהן. ת״ש דתניא ר׳ יוחנן בן נורי אומר לא יפחות משבע, ואם אמר שלש מכולן יצא כנגד תורה נביאים וכתובים, ואמרי לה כנגד כהנים לוים וישראלים. אמר שמואל הלכה כר׳ יוחנן בן נורי. ש״מ אחת מן [התורה ואחת מן] הנביאים ואחת מן הכתובים. ומצאנוהו מפורש בתלמוד ארץ ישראל הוינן סברין מימר שלש מכל אחת ואחת, אשכח תני אפילו שלש מכולן יצא. [מתני׳] אין מזכירין של פורענות

עין משפט נר מצוה

ל א מיי׳ פ״ג מהל׳ שופר הל׳ ז סמג עשין מב טור ש״ע א״ח סי׳ תקצב סעיף א:

לא ב טור א״ח סי׳ קיג:

לב ג מיי׳ פ״ג מהל׳ שופר הלכה ח [ופ״ב מהלכות תפלה הלכה ו] טוש״ע א״ח סי׳ תקצא סעיף ד:

לג ד מיי׳ פ״ג מהלכות שופר ה״ח טור שם:

לד ה מיי׳ שם הל׳ ט טוש״ע שם סעיף ה:

א) עי׳ ביצה יז וצ״ע.

SHAS MOZNAIM